

MINISTERUL CULTURII AL REPUBLICII MOLDOVA
MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII AL REPUBLICII MOLDOVA
ACADEMIA DE MUZICĂ, TEATRU ȘI ARTE PLASTICE
Școala doctorală *Arte și studii culturale*

Cu titlu de manuscris
CZU: 784.3:781.68(043)

POTENȚIALUL EXPRESIV AL PARTIDEI DE PIAN
ÎN CICLURILE VOCALE ALE LUI M. RAVEL

REZUMATUL TEZEI DE DOCTOR ÎN ARTE

DOMENIUL DE STUDII DOCTORALE 021.5 ARTA MUZICALĂ
PROGRAM DE DOCTORAT: MUZICOLOGIE (653.01)
DOCTORAT PROFESIONAL

Conducător de doctorat:

Țircunova Svetlana,

Prof.univ., dr.

Doctorand:

Crasnova-Severin Ecaterina

CHIȘINĂU, 2026

Teza a fost elaborată în cadrul Școlii Doctorale *Arte și studii culturale* a Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice.

Conducător științific:

ȚIRCUNOVA Svetlana, doctor în studiul artelor, profesor universitar, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice;

Componenta Comisiei de susținere publică a tezei de doctorat:

1. BUNEA Diana, președinte, doctor în studiul artelor, profesor universitar, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice;

2. ȚIRCUNOVA Svetlana, conducător de doctorat, doctor în studiul artelor, profesor universitar, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice;

3. TETEALEA Margarita, referent oficial, doctor în pedagogie, conferențiar universitar, Universitatea de Stat *Alecu Russo*, Bălți, Republica Moldova;

4. SIMION Aurelia, referent oficial, doctor în muzică, profesor universitar, Universitatea Națională de Arte *George Enescu* din Iași, România;

5. BEREZOVICOVA Tatiana, referent oficial, doctor în studiul artelor, profesor universitar, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice;

6. GÎRBU Ecaterina, secretar științific, doctor în studiul artelor și culturologie, conferențiar universitar, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice, Chișinău, Republica Moldova.

Susținerea va avea loc la data de 20 noiembrie 2026, ora 12:00, la ședința Comisiei de susținere publică a tezei de doctorat în cadrul Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice (Chișinău, str. Alexei Mateevici, 87, Blocul II, Sala 52). Teza de doctorat și rezumatul pot fi consultate la Biblioteca Națională a Republicii Moldova, (Chișinău, str. 31 august 1989, 78A), la biblioteca Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice (Chișinău, str. Alexei Mateevici, 87, Sala de lectură), cât și pe paginile web a ANACEC (<http://anacec.md>) și a AMTAP (<https://amtap.md>).

Secretar științific al Comisiei de susținere publică:

GÎRBU Ecaterina, dr., conf. univ.

Conducător științific:

ȚIRCUNOVA Svetlana, dr., prof. univ.

Autoare: Crasnova-Severin Ecaterina

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța problemei abordate. Muzica vocală de cameră franceză la confluența secolelor XIX și XX este un fenomen unic în repertoriul universal. Miniaturile și ciclurile vocale semnate de C. Debussy, M. Ravel, G. Fauré, H. Duparc și E. Chausson scoate în evidență o nouă atitudine a compozitorilor față de selectarea textelor poetice, relația dintre componentele vocale și instrumentale ale ansamblului, structura liniei melodice a vocii și tratarea texturii pianului. Caracterul modern al expresiei muzicale se bazează pe tradiții naționale solide – *chansonul* renesantist, *air de cour* barocă și *romance de salon* romantică – prin care aceasta denotă o profundă ancorare în „solul artistic” francez, configurând totodată o viziune și o percepție cu „specific francez” asupra lumii, necesitatea de afirmare a căreia era resimțită în societatea acelor timpuri. Aceste lucrări vocale, marcate de stilistica romantismului târziu, impresionismului și neoclasicismului timpuriu, au fost compuse cu precădere pe texte semnate de poeți francezi – S. Mallarmé, P. Verlaine, Ch. Baudelaire și de alți autori. Chiar și textele scrise inițial în alte limbi erau folosite în traducere franceză.

Un loc important în lirica vocală franceză din perioada analizată îl ocupă lucrările lui M. Ravel. Pe parcursul vieții, compozitorul a creat o serie de miniaturi care au fost incluse în fondul de aur al muzicii universale. Drept exemplu pot fi aduse *Ballade de la reine morte d'aimer*, *Un grand sommeil noir*, *Manteau de fleurs*, *Noël des jouets*, *Les grands vents venus d'outre-mer*, *Rêves* etc.

Pe lângă lucrări separate pentru voce cu acompaniament de pian, universul componistic al lui M. Ravel include creații ciclice care se remarcă printr-o puternică amprentă a personalității sale artistice și printr-o deosebită originalitate a conceptului artistic. Astfel, *Chants populaires* și cele *Cinq mélodies populaires grecques* denotă o manieră folclorică; *Trois poèmes de Stéphane Mallarmé* conțin nuanțe impresioniste; *Shéhérazade* și *Chansons madécasses* – un colorit oriental iar *Histoires naturelles* sunt realizate ca schițe muzicale caracteristice etc. Totodată, deși partida vocală din ciclurile lui M. Ravel este acompaniată preponderent de pian (aceste exemple prevalează), uneori acompaniamentul este scris pentru alte instrumente, ansambluri sau orchestră.

Lucrările vocale ale lui M. Ravel constituie o prezență permanentă pe cele mai prestigioase scene concertistice de peste hotare. Există, de asemenea, un număr important de înregistrări audio realizate de reprezentanți remarcabili ai artei vocale din secolele XX și XXI – Dietrich Fischer-Dieskau, José van Dam, Gérard Souzay, Gabriel Bacquier, Régine Crespin, Dmitri Hvorostovsky,

Sabine Devieille, Gerald Finley. Pianişti şi maeştri de concert celebri: Dalton Baldwin, Jacqueline Bonnot, Aldo Ciccolini, Janine Reiss, Alexandre Tharaud, Julius Drake, Mikhail Arkadiev au contribuit semnificativ la tradiţia interpretativă a muzicii vocale de cameră franceză.

În Republica Moldova, creaţia vocală a lui M. Ravel este integrată mai rar în programele de concert ale interpreţilor. Necesitatea de a elimina această lacună de repertoriu, cât şi necesitatea comprehensiunii ştiinţifice şi practice a clasicii vocale franceze au determinat direcţia acestui studiu. Un imbold suplimentar l-a constituit şi obiectivul de a forma o bază metodologică pentru interpreţii care abordează acest repertoriu. În acest sens, eseurile analitice prezentate în teză se bazează pe generalizarea experienţei interpretative a autorului şi pe o analiză comparativă a înregistrărilor audio ale unor interpreţi remarcabili ai secolelor XX şi XXI.

Alegerea tematicii ştiinţifice şi practice a studiului se datorează activităţii profesionale a autorului tezei în calitate de pianistă şi maestru de concert. Acest fapt a determinat necesitatea cercetării complexe a compoziţiilor vocale de cameră ale lui M. Ravel pentru voce şi pian, din perspectiva unitară a unor două planuri interconectate: teoretică-analitică (a analizei muzicologice) şi practică (a comprehensiunii textului în contextul interpretării concertistice). Abordarea compoziţiilor ciclice este dictată de caracterul artistic sistemic al acestora. Aceste structuri sunt tratate ca macroforme complexe, fiecare componentă a acestora având o funcţie compoziţională şi dramaturgică concretă, subordonată unei linii emoţionale şi semantice continue.

Tratarea interpretativă a ciclurilor vocale impune nu doar „lecturarea” exactă a fiecărei piese, ci şi înţelegerea locului său în conceptul general. Atenţia interpreţilor va fi concentrată în permanenţă atât pe cele mai subtile nuanţe ale textului poetic, pe trăsăturile semantice literale ale acestuia, pe interacţiunea dintre cuvânt şi linia vocală, pe rolul partidei pianului ca membru egal al ansamblului, cât şi pe construirea unor conexiuni continue între piese, în desfăşurare neîntreruptă, de la începutul şi până la sfârşitul lucrării. Astfel, teza este dedicată cercetării ciclurilor vocale ale lui M. Ravel, scrise iniţial pentru voce şi pian: *Epigrammes de Clément Marot*; *Cinq mélodies populaires grecques*; *Histoires naturelles*; *Chants populaires*; *Deux Mélodies Hébraïques* şi *Don Quichotte à Dulcinée*.

Realizarea scopului propus implică o analiză complexă a compoziţiilor selectate, din perspectiva integratoare a mai multor unghiuri de cercetare: considerarea sursei poetice în unitatea parametrilor săi lexicali, sintactici şi semantici, identificarea legităţilor prin care are loc sinteza dintre vorbire şi intonaţia muzicală, precum şi studiul interacţiunii texturale şi de ansamblu dintre

partidele vocii și pianului. Compararea mai multor versiuni interpretative a determinat evaluarea potențialului artistic al acestor lucrări și formarea unei viziuni unitare de ansamblu asupra naturii lor estetice. Totodată, aceasta a constituit un suport solid pentru dezvoltarea unui concept propriu de interpretare, bine fundamentat, care a determinat formularea unor recomandări metodologice argumentate prin practica artistică, destinate procesului de lucru al vocaliștilor și pianiștilor asupra lucrărilor menționate mai sus.

Înregistrările audio, selectate dintr-un număr impunător de coloane sonore disponibile, aparțin unor muzicieni cunoscuți ca interpreți remarcabili ai clasicii vocale de cameră din secolele XIX-XX. Vorbim despre duetele G. Souzay și D. Baldwin, G. Souzay și J. Bonnot, G. Finley și J. Drake, D. Fischer-Dieskau și K. Engel, J.-C. Benoit și A. Ciccolini, J. van Dam și D. Baldwin, C. Bartoli și M.-H. Chon, S. Devieille și A. Tharaud, B. Laplante și J.-Y. Vaillancourt, T. Berganza și D. Baldwin, N. Dorliak și S. Richter.

Prin abordarea multiaspectuală a analizei ciclurilor vocale ale lui M. Ravel, care permite reflectarea trăsăturilor acestora în întreaga lor complexitate, atenția principală în cadrul acestei lucrări este totuși acordată partidei pianului.

Domeniul de studiu: muzică vocală de cameră franceză.

Scopul cercetării rezidă în investigarea potențialului expresiv al partidei pianului și a rolului acesteia în realizarea conceptului artistic al ciclurilor vocale ale lui M. Ravel, în baza analizei textului muzical și a tratărilor interpretative.

Obiectivele cercetării:

- a analiza principalele trăsături ale conținutului, formei și limbajului muzical al ciclurilor vocale de cameră *Epigrammes de Clément Marot*; *Cinq mélodies populaires grecques*; *Histoires naturelles*; *Chants populaires*; *Deux Mélodies Hébraïques* și *Don Quichotte à Dulcinée* de M. Ravel.
- a caracteriza rolul acompaniamentului pianistic în cadrul ansamblului format din voce și instrument, în vederea conturării unei versiuni interpretative relevante a acestor cicluri;
- a dezvălui particularitățile specifice texturii partidei pianistice;
- a releva și sistematiza cele mai importante probleme ce apar în procesul interpretării artistice a lucrărilor selectate;
- a compara versiunile interpretative reprezentative ale lucrărilor date, evidențiind specificul tratării textului autorului, în cadrul unor tradiții artistice diverse.

- a fundamenta recomandări practice pentru depășirea dificultăților artistice și tehnice întâmpinate în procesul de realizare interpretativă a ciclurilor vocale analizate.

Noutatea și originalitatea științifico-practică a tezei este determinată de sinteza dintre realizarea practică (artistică) a lucrărilor vocale de cameră ale lui M. Ravel și studiul lor teoretic. Pentru prima dată în muzicologia națională, ciclurile vocale ale lui M. Ravel sunt cercetate în contextul cultural-istoric distinct al confluenței secolelor XIX–XX și din perspectiva tradițiilor artei interpretative contemporane. Componenta practică a tezei s-a desfășurat în cadrul concertelor, ce au inclus în program lucrări vocale de cameră ale lui M. Ravel și ale altor compozitori francezi, prezentate mai rar sau interpretate în premieră în Republica Moldova.

Baza metodologică a tezei se constituie din diverse abordări, ce determină studierea ciclurilor vocale ale lui M. Ravel din perspectiva integratoare ce se conturează prin analiza trăsăturilor impresioniste și tendințele neoclasiche pe care le denotă. Aplicarea cadrului istoric a condiționat analiza lucrărilor ca parte organică a culturii franceze de la hotarul secolelor XIX–XX, demonstrând, totodată, valoarea lor artistică din punctul de vedere al strategiilor moderne de interpretare. Investigarea teoretică este implementată prin considerarea sistemică și structurală a acestor lucrări, ceea ce implică studiul partidei pianului în ciclurile vocale, ca parte integrantă a unui întreg artistic – ansamblul vocal de cameră.

În cadrul cercetărilor empirice asupra materialului au fost utilizate informații rezultate din conversațiile personale cu pianiștii S. Constantinov, S. Kovalenko, T. Savelieva, A. Lăpiciu și O. Iuhno; vocaliștii A. Lavrov, S. Pilipețchi, V. Dragoș, D. Axenti, L. Șolomei, Gh. Severin, precum și cu profesorul de fonetică vocală franceză I. Sinița. Totodată, autorul și-a întemeiat demersul pe propria experiență de maestru de concert la AMTAP și la Teatrul Național de Operă și Balet „M. Bieșu”.

Aparatul de cercetare se bazează pe sinteza metodelor științifice generale și a metodelor speciale – analiză, inducție și deducție. Metoda comparativă a servit ca instrument pentru identificarea paralelelor stilistice, în timp ce metodele de analiză complexă și interpretativă au oferit o lectură pe mai multe niveluri a textului artistic al lucrărilor lui M. Ravel.

Baza teoretică a tezei se constituie din publicații pe diverse subiecte. În primul rând, trebuie menționat faptul că există un corpus extins de studii muzicologice dedicate biografiei și patrimoniului artistic al lui M. Ravel, inclusiv, dedicate compozițiilor sale vocale de cameră. Aceste lucrări, publicate în franceză, engleză, română și rusă, formează un suport semnificativ al literaturii

științifice în ceea ce privește amploarea și conținutul lor, incluzând cărți publicate în cea de-a doua jumătate a secolului XX, semnate de autori precum S. Zank, R. Alexandrescu, M. Gerard și R. Chalu, I. Martînov, V. Smirnov, L. Sabaneev, V. Iankelevici. Acest grup de surse include și lucrările cercetătorilor contemporani ai lucrărilor lui M. Ravel – V. Jarkova și E. Kornienko.

Baza metodologică a studiului este formată și din surse dedicate problemei interacțiunii între membrii ansamblului și dialecticii interpretării în cadrul acestuia. Un loc central în acest grup îl ocupă lucrările scrise de maeștri de concert remarcabili ai secolului XX – J. Moore și E. Șenderovici. O sursă de referință pentru elaborarea tezei a constituit-o și cartea baritonului francez P. Bernac, *The Interpretation of French Song (Tratarea interpretativă a cântecului francez)*.

Un alt compartiment al bazei muzicologice a tezei conține manuale și ghiduri privind formele muzicale, mijloacele limbajului muzical, precum și problemele genului și stilului muzical. La acest grup pot fi atribuite lucrările lui O. Kolovski, I. Tiulin, V. Țukerman, L. Mazel ș. a. Pentru o analiză detaliată a textului muzical al ciclurilor vocale ale lui M. Ravel, deosebit de importante au fost cercetările V. Vasina-Grossman dedicate interacțiunii dintre muzică și cuvânt, relației dintre melodia vocală și acompaniamentul de pian, precum și trăsăturilor specifice genurilor vocale de cameră.

Aprobarea rezultatelor cercetării a avut loc în timpul discuțiilor la ședințele școlii doctorale AMTAP, precum și la conferințe științifice muzicologice. **Componenta practică a tezei** a fost prezentată în cadrul a trei concerte în Sala Mare a AMTAP, în care autoarea a interpretat partida pianului în ciclurile vocale ale lui M. Ravel (*Epigrammes de Clément Marot, Cinq mélodies populaires grecques, Chants populaires, Deux Mélodies Hébraïques, Histoires naturelles*) și în *mélodies* – *Ballade de la reine morte d'aimer, Manteau de fleurs, Rêves*, precum și în poemul simfonic coregrafic *Vals*, în aranjamentul compozitorului pentru două pianе și în suita *Ma mère l'Oye* pentru pian la patru mâini. Totodată, programul a inclus și *mélodies* de G. Fauré (*Cygne sur l'eau, Les Berceaux, Mandoline, Clair de lune*), C. Debussy (*Romance, La mer est plus belle que les cathédrales*), E. Chausson (*Le temps des lilas*) și F. Poulenc (*Au bord de la mer, Cette belle nouvelle, Les chemins de l'amour*, ciclul vocal *Chansons gaillardes*).

La concerte au participat sopranele Natalia Moscovciuc și Anastasia Slobodianiuc, bas-baritonul Gheorghe Severin, violoncelistul Dmitri Popușoi și pianistul Serghei Constantinov.

Rezultatele principale ale cercetărilor teoretice sunt reflectate în 8 publicații în reviste științifice și culegeri de articole științifice, dintre care 3 – în publicații științifice recomandate de

Consiliul Național pentru Acreditare și Atestare și 5 – în volumele diferitelor forumuri științifice. Materialele tezei au fost prezentate la 6 conferințe științifice republicane și internaționale:

Conferința științifică internațională *Învățământul artistic – dimensiuni culturale* (26.04.2024, AMTAP; 02– 03.04.2026, AMTAP);

Conferința științifică națională a doctoranzilor și conducătorilor de doctorat *Cultura și arta: cercetare, valorificare, promovare* (Ediția a III-a 08.12.2023, AMTAP; Ediția a IV-a 06.12.2024, AMTAP);

Conferința științifică internațională *Multidisciplinary perspectives in music research* (25.04.26, Oradea, România);

Conferința Științifică și Practică Rusă (cu participare internațională), Ediția a XIII-a, *Dialoguri despre cultură și artă* (18–20.10.2023, Perm, Federația Rusă).

Tezele și rezultatele cercetării au fost aprobate în activitățile practice – pedagogice și de concert ale autoarei.

Valoarea aplicativă a lucrării constă în faptul că rezultatele pot fi aplicate în cursurile de *Măiestrie de concert, Canto, Lied, Istoria muzicii universale, Practica pedagogică, Practica de corepetiție*. Rezultatele studiului pot fi folosite de interpreți în pregătirea concertelor, concursurilor, în procesul de studiu independent, precum și în activități pedagogice curente.

CONȚINUTUL TEZEI

Textul tezei conține 102 pagini ale textului de bază, ce includ introducerea, patru capitole, concluzii generale și recomandări; o listă bibliografică din 155 de titluri, precum și trei anexe. În introducere este argumentată alegerea subiectului de cercetare, este dezvăluită relevanța și noutatea sa științifică, este caracterizată baza metodologică și cea bibliografică.

Primul capitol: *Caracteristica generală a ciclurilor vocale ale lui M. Ravel*. Subcapitolul 1.1. este dedicat prezentării muzicii vocale de cameră franceze de la confluența secolelor XIX–XX și aprecierii locului pe care îl ocupă lucrările lui M. Ravel în cadrul acesteia. În subcapitolul 1.2, ciclurile vocale ale lui M. Ravel sunt caracterizate în contextul sistemului de gen al creației sale. Subcapitolul 1.3. include concluzii care rezumă ideile principale ale primului capitol.

Confluența secolelor XIX și XX în cultura muzicală din Franța s-a remarcat ca perioadă a unor mari schimbări, când, odată cu dezvoltarea romantismului, au apărut impresionismul și neoclasicismul care au schimbat radical limbajul artei europene. G. Fauré, V. d'Indy, C. Debussy, P. Dukas, A. Roussel și M. Ravel sunt considerați compozitori remarcabili ai acestei perioade.

Muzica vocală de cameră franceză traversa o veritabilă „epocă de aur”, în centrul căreia se afla un gen vocal francez propriu – *mélodie* – una dintre cele mai înalte realizări ale culturii muzicale din Europa de Vest. Avându-și originile în creația lui H. Berlioz, *mélodie* a atins apogeul în lucrările lui C. Debussy și M. Ravel și a continuat să se dezvolte în lucrările lui F. Poulenc, D. Milhaud și J. Ibert. Compozitorii s-au orientat către versurile subtile ale lui P. Verlaine, S. Mallarmé, Ch. Baudelaire și ale altor poeți simbolști francezi. Spre deosebire de *liedul* german, *mélodie* franceză nu excelează în pasiuni tumultuoase, fiind caracterizată mai ales prin contemplație, sobrietate și scriitură sonoră rafinată.

Evoluția genului de *mélodie* s-a manifestat nu doar prin transformarea mijloacelor de exprimare muzicală, ci și prin trecerea de genul de cântec singular la ciclul vocal (mai mult sau mai puțin amplu) ca formă de organizare a mai multor cântece unite printr-o atmosferă sau o narațiune comună. Spre deosebire de cântecele separate (*mélodies*), ciclul vocal francez de la sfârșitul secolului al XIX-lea – începutul celui de-al XX-lea denotă o unitate artistică mai profundă, caracterizându-se printr-un stil rafinat, imagini asociative și atenție sporită pentru intonațiile limbii native, poezia și muzica având rolul unor componente echivalente, ce contribuie în egală măsură la integritatea genului.

Faptul că M. Ravel abordează atât *mélodies* separate, cât și *mélodies* în cadrul unor compoziții vocal-ciclice vorbește despre vectorul aspirațiilor sale creative și demonstrează un interes profund pentru problemele dezvoltării artei naționale. Compozitorul a creat cicluri vocale pe parcursul întregii sale vieți, astfel încât fiecare dintre acestea este asociat cu o anumită etapă a evoluției sale artistice și se corelează cu lucrările instrumentale și scenice din perioada respectivă. *Mélodies* reunite în cicluri în perioada timpurie a creației compozitorului reflectă formarea stilului individual al lui M. Ravel, marcat de armonii rafinate, imagini simboliste și interacțiunea strânsă dintre partidele vocală și pianistică; *Histoires naturelles* deschid perioada maturității creative a compozitorului, caracterizată printr-o înaltă măiestrie componistică; *Don Quichotte à Dulcinée*, scris în perioada târzie, reprezintă o originală „încununare” a întregii sale moșteniri artistice.

În toate *mélodies* și în ciclurile vocale ale lui M. Ravel, acompaniamentul pianistic comportă o semnificativă încărcătură intonațional-tematică, prin intermediul căruia sunt realizate tablouri sonore, peisaje sau sunt detaliate expresii psihologice. În mai multe *mélodies*, M. Ravel realizează un acompaniament pianistic ce evocă sonoritățile și timbrurile unor instrumente orchestrale sau tradiționale, sporind astfel expresivitatea muzicii și coloritul național al lucrărilor. Unele dintre

lucrările sale depășesc limitele viziunii tradiționale asupra caracterului cameral: ciclul *Shéhérazade* reflectă trăsături orchestrale; *Histoires naturelles*, *Cinq mélodies populaires grecques*, *Don Quichotte à Dulcinée* există în două redacții de autor – pentru voce și pian, și pentru voce și orchestră; iar *Trois poèmes de Stéphane Mallarmé* și *Chansons madécasses* sunt scrise pentru un ansamblu lărgit de instrumente. Astfel, extinderea paletelor timbrale în miniatura de cameră determină și extinderea cadrului genuistic, ceea ce atestă tendința compozitorului de a căuta noi forme de realizare artistică ale muzicii vocale.

Pentru cântăreți și pianiști, *mélodies* și ciclurile vocale ale lui M. Ravel deschid largi posibilități interpretative asociate cu atât cu întruchiparea unei poezii distinse, a unor melodii expresive și armonii rafinate cât și cu posibilitatea de realizare a unei calități interpretative deosebite, concretizată în dialogul muzical echilibrat între cei doi interpreți. Pentru ascultători, aceste lucrări oferă o perspectivă asupra universului culturii franceze, ce reunește muzica, poezia și estetica.

Capitolul al II-lea: Caracteristicile partidei pianistice în ciclurile vocale bazate pe mostre folclorice. În subcapitolul 2.1 este analizat ciclul vocal *Cinq mélodies populaires grecques*. Subcapitolul 2.2. este dedicat ciclului *Chants populaires*, iar subcapitolul 2.3 – studiului celor *Deux Mélodies Hébraïques*. Subcapitolul 2.4. conține concluziile obținute ca urmare a cercetărilor analitice realizate.

Ciclurile bazate pe prelucrările cântecelor populare – franceze, spaniole, italiene, evreiești – ocupă un loc special în creația lui M. Ravel. În cadrul acestora, compozitorul citează exemple concrete din folclor „asigurându-le” în acest mod o identitate etnografică. Acompaniamentul compus pentru melodiile populare dezvoltă materialul-sursă și determină apariția unor lucrări ce îmbină autenticitatea națională cu individualitatea autorului. M. Ravel abordează în mod creativ realizarea acompaniamentului pianistic: prin valorificarea discretă a mijloacelor instrumentale, el subliniază sensul expresiv al textului poetic. Reieșind din acest fapt, cel mai adesea compozitorul optează pentru o textură simplă a acordurilor, care permite sublinierea structurii modal-tonale a muzicii și a organizării sale ritmice. În mai multe cântece, acompaniamentul la pian imită sonoritatea instrumentelor populare (chitara, harpa, tamburina), ceea ce amplifică coloritul național al muzicii.

Fiecare cântec reprezintă, în cele din urmă, o miniatură originală, diferită de celelalte prin caracter, compoziție, dramaturgie și limbaj artistic. În ciclurile vocale analizate, compozitorul

manifestă o atenție extraordinară plasticității componente verbale. M. Ravel surprinde cu subtilitate stilul și forma textului, traducându-l cu măiestrie în limbaj muzical. Compozitorul integrează cântecele în formă de suită datorită unor factori de coeziune precum identitatea națională a materialului, similaritatea ambitusului melodiilor și a structurii modale, concizia și acuratețea detaliilor texturale, precum și rolul convergent al acompaniamentului pianistic.

O analiză comparativă a trei versiuni de interpretare ale ciclurilor vocale bazate pe melodii populare demonstrează o paletă bogată de tratări ale acestor compoziții. Fiecare versiune reprezintă o exprimare artistică distinctă care reflectă propria perspectivă asupra muzicii lui M. Ravel. Cântăreții își aleg tonalitățile cele mai potrivite și își stabilesc tempoul, agogica și celelalte mijloace de expresie muzicală, iar pianiștii, în funcție de tipul vocii partenerului de scenă, identifică tușul instrumental adecvat. Diversitatea timbrurilor vocale configurează o paletă vastă de nuanțe emoționale, iar variațiile de tempo și de dinamică generează stări afective diferite. Pianiștii subliniază polivalența partidei instrumentale: unii acordă importanță suportului ritmic, alții – potențialului coloristic al armoniei.

Valoarea artistică deosebită a ciclurilor vocale analizate le-au asigurat un „destin” scenic de succes, acestea regăsindu-se atât în repertoriul unor maeștri recunoscuți ai artei vocale de cameră, cât și în programele de concert ale unor muzicieni începători. Cunoașterea specificității și surselor folclorice de către interpreți contribuie la realizarea convingătoare și coerentă a concepției componistice a lucrărilor.

Capitolul al III-lea: Specificul acompaniamentului instrumental în ciclurile vocale pe versuri de autor. Subcapitolul 3.1. este dedicat studiului mini-ciclului vocal *Epigrammes de Clément Marot*. În centrul subcapitolului 3.2. se află ciclul *Don Quichotte à Dulcinée*. Subcapitolul 3.3. sintetizează rezultatele cercetării din acest capitol, prin evidențierea principalelor trăsături ale ciclurilor vocale ale lui M. Ravel, create pe baza textelor poetice de autor.

Problema inițială soluționată de compozitor s-a referit la compunerea unei melodii care să corespundă conținutului și aspectelor structurale ale textului poetic. Ambele cicluri reunesc câte două personaje: frumoasa doamnă și cavalerul ei; fiind scrise pentru bariton – alegere justificată prin faptul că subiectul este expus din perspectiva unui bărbat: în *Epigrammes de Clément Marot*, acesta este un curtezan galant iar în *Don Quichotte à Dulcinée* – un cavaler curajos. Pentru a contura aceste chipuri, compozitorul apelează la mijloacele specifice melodiei vocale: în timp ce prima lucrare are un caracter mai intim, cea de-a doua – unul mai avântat pe plan emoțional, ambele creații sunt

interpretate în manieră de recitativ. Totodată, întreaga organizare intonațională și ritmică în ciclul *Don Quichotte à Dulcinée* se distinge printr-un pronunțat colorit spaniol. În ambele cicluri, compozitorul subliniază cezurile poetice prin delimitarea frazelor vocale, forma muzicală fiind structurată în strofe, ce au un rol de pilon arhitectonic.

Crearea ciclurilor este determinată de motive diverse: în procesul de scriere a *Epigrammes de Clément Marot*, M. Ravel s-a sprijinit pe legități inerente discursului muzical: raporturile de tempo dintre mișcări corespunde principiului lent – rapid iar cel tonal, de tonică-dominantă, consolidează unitatea întregului. Ciclul *Don Quichotte à Dulcinée* a apărut în contextul lucrului asupra muzicii pentru film, fiind adresat unui cântăreț concret.

În tratarea formei muzicale a *Epigrammes de Clément Marot*, M. Ravel se bazează pe structura sursei poetice, la care s-au adăugat principiile unei structuri simple tripartite. Corelarea partidelor vocală și pianistică, individualizate pe plan intonațional-tematic, dezvăluie caracterul lor complementar. Melodiile vocale cu structură silabică au un caracter recitativ. Acompaniamentul instrumental joacă un rol expresiv, având, totodată, și un rol esențial în constituirea formei muzicale: materialul intonațional ce apare în introducere, revine în codă, încadrând secțiunile principale și contribuind la unitatea întregului. În cea de-a doua *Epigramă*, textura pianului imită sonoritatea clavecinului, din care cauză unii artiști aleg chiar să interpreteze lucrarea dată cu acompaniamentul acestui instrument.

Specificul stilului lui M. Ravel în ciclul *Don Quichotte à Dulcinée* apare ca o sinteză a tradiției vocale franceze și a aluziilor la intonațiile spaniole. Partida pianului conține imitații ale tehnicilor de chitară și a castanietelor, stilizarea genurilor de *guajira*, *zortziko* și *jota*. Fiecare cântec întruchipează o anumită fațetă a chipului lui Don Quichotte: în *Chanson Romanesque* acesta este sublim și galant, în *Chanson épique* – rugător și eroic, în *Chanson à boire* – vesel și pământesc. Comparând interpretările ambelor cicluri vocale, remarcăm o gamă largă de abordări: de la unele camerale și subiective la altele, sobre, academice. În același timp, bogăția tratărilor interpretative confirmă caracterul universal al compozițiilor și capacitatea lor de a îmbina perspective artistice diferite.

Capitolul al IV-lea: Rolul acompaniamentului în ciclul vocal „Histoires naturelles” pe un text în proză. Subcapitolul 4.1 analizează primul număr al ciclului vocal – *Le Paon*. Subcapitolul 4.2. este dedicat celei de-a doua miniaturi – *Le Grillon*. Subcapitolul 4.3. ia în considerare al treilea număr, *Le Cygne*. Subcapitolul 4.4. dezvăluie trăsăturile următoarei piese, *Le Martin-Pêcheur*.

Subcapitolul 4.5. examinează ultima *mélodie* – *La Pintade*. Subcapitolul 4.6. rezumă concluziile obținute pe parcursul capitolului.

Ciclul *Histoires naturelles* se impune ca o creație de referință în lirica vocală de cameră franceză de la începutul secolului al XX-lea, ce se distinge prin faptul că este scris pe un text în proză semnat de un autor contemporan. Textul lui J. Renard denotă o structură genuistică complexă, în care se combină elemente specifice versului liber, fabulei și eseului satiric. Este dificil de presupus care au fost motivele ce au stat la baza alegerii anume a acestor texte de către M. Ravel, dintr-un număr considerabil de povestiri scurte ale acestui autor: probabil, compozitorul era interesat de contrastul imaginilor, precum și de oportunitatea de a crea un cadru semantic format de piesele extreme – prima și ultima – cu scopul de a consolida unitatea întregului ciclu. Mai mulți cercetători ai creației lui M. Ravel tratează această particularitate ca pe o arcadă originală care asigură integritatea și armonia formei ciclului.

Sucesiunea pieselor se desfășoară prin analogie cu componentele ciclului de suită, într-o linie neîntreruptă a dezvoltării dramatice: după procesiunea solemnă din *Le Paon* (Nr. 1), țărâitul din *Le Grillon* (Nr. 2) impresionează prin rafinamentul fragil, idilica *Le Cygne* (Nr. 3) este percepută ca un centru liric al ciclului iar *Le Martin-Pêcheur* (Nr. 4), având un caracter pitoresc, îndeplinește funcția de pauză, oprire, înainte de finalul spectaculos – *La Pintade* (Nr. 5).

Este dificil să găsești factorii unificatori printre multitudinea mijloacelor limbajului muzical al miniaturilor din *Histoires naturelles*: nu există conexiuni intonaționale între piese sau înrudire tonal-armonică. Totuși, caracterul monolit al structurii ciclice se manifestă pe un plan mai superior – cel stilistic – și poate fi identificat în tratarea textului verbal, modul de organizare a melodiei vocale sau în procedeele interpretative pianistice. Vocea este considerată de către compozitor drept o componentă cu statut egal în cadrul ansamblului, ce transmite întreaga paletă a subtilităților textului literar. Menținând continuitatea fluxului verbal, compozitorul este atent și la expresivitatea fiecărei silabe. Având un caracter declamatoriu, partida vocală transmite pe deplin meandrele discursului narativ. Totodată, partida vocală creează similarități cu declamația melodramatică desfășurată pe fundalul acompaniamentului de pian. Prin urmare, conturul melodic se constituie sub forma unui recitativ melodic, pentru care nu este specifică periodicitatea structurilor. Aceste particularități ale scriiturii vocale a lui M. Ravel în *Histoires naturelles* vor fi dezvoltate ulterior în opera sa *L'Heure espagnole*.

Textura partidei de pian în acest ciclu este densă și pe alocuri poate fi chiar asociată cu o lucrare instrumentală independentă, asemenea unor fragmente din lucrări solo pentru pian ale lui M. Ravel. Anume acompaniamentul comportă un rol esențial în etalarea expresivității, determinând totodată și aspectul arhitectonic în toate piesele ciclului. Prin intermediul procedeelor descriptive, acesta conturează imagini sugestive ale reprezentanților naturii vii, contribuind la unificarea secțiunilor formei prin schimbarea armoniei, dinamicii și tipurilor de textură.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Cercetarea și-a propus relevarea teoretică a experienței artistice și științifice în domeniul artei vocale de cameră, completarea informațiilor despre muzica vocală franceză de la hotarul secolelor XIX și XX, precum și aprecierea critică a realizărilor interpretative ale unor ansambluri vocale de cameră recunoscute. Componenta practică a tezei este prezentată în cadrul a trei concerte, în care autoarea a interpretat partida pianului în ciclurile vocale ale lui M. Ravel și în unele *mélodies*. Totodată, programul a inclus miniaturi vocale de cameră de F. Poulenc, G. Fauré, E. Chausson și C. Debussy. În concerte au fost incluse și alte lucrări semnate de M. Ravel – pentru două pianе și pentru pian la patru mâini.

Componenta teoretică a lucrării stabilește locul lucrărilor vocale de cameră ale lui M. Ravel în evoluția muzicii franceze de la confluența secolelor XIX–XX și prezintă o caracteristică generală a compozițiilor sale ciclice pentru voce și pian. A fost prezentată o analiză detaliată a șase cicluri vocale scrise pentru această componentă interpretativă: *Epigrammes de Clément Marot*, *Deux Mélodies Hébraïques*, *Chants populaires*, *Cinq mélodies populaires grecques*, *Don Quichotte à Dulcinée* și *Histoires naturelles*. Astfel, scopul propus în teză, a fost realizat: au fost studiate posibilitățile expresive ale partidei pianului în ciclurile vocale ale compozitorului, în baza analizei textului muzical și a tratărilor interpretative, din perspectiva întruchipării ideii artistice a acestor creații, a fost realizat. Atingerea acestui scop ne-a permis să trasăm următoarele concluzii:

1. În cadrul tezei, pentru prima dată în Republica Moldova, a fost realizată o analiză detaliată a ciclurilor vocale ale lui M. Ravel, ca gen distinct în contextul moștenirii sale vocale de cameră. Deși în prezent există o cantitate impresionantă de cercetări asupra operei maestrului francez, corpul principal de lucrări teoretice dedicate liricii vocale a lui M. Ravel aparține autorilor străini – muzicologi din Franța, Anglia, Rusia și România. Aspectele sintezei dintre cuvânt și muzică (la nivelul structurii intonaționale, al logicii compoziționale și dramaturgice, precum și al

caracteristicilor de gen) analizate în teza de față pe baza cercetării ciclurilor vocale ale lui M. Ravel, nu au fost abordate anterior în muzicologia autohtonă, în raport cu lucrările compozitorilor francezi. Totodată, sarcinile fundamentale de coordonare a ansamblului partidelor vocale și de pian pentru interpreții-concertiști, reflectate în lucrare, au determinat completarea observațiilor muzicienilor celebri pe această temă disponibile în literatura de specialitate. Pentru o înțelegere mai profundă a aspectelor de cercetare indicate, aceste materiale teoretice și metodologice formează o bază care va permite completarea, extinderea și actualizarea tezelor existente cu noi informații obținute în procesul de dezvoltare practică a muzicii vocale de cameră franceză – atât în activitățile de concert, cât și în cadrul cercetării teoretice.

2. Asimilarea detaliilor lumii artistice a creațiilor ciclice ale lui M. Ravel pentru voce și pian se datorează prezentării relevante a principalului gen al muzicii vocale de cameră franceze la cumpăna secolelor XIX și XX – *mélodie*. Trăgându-și seva din creația lui H. Berlioz și căpătând contururi artistice clare în lucrările lui Ch. Gounod, G. Fauré, H. Duparc și E. Chausson, în muzica lui C. Debussy și M. Ravel *mélodie* și-a atins apogeul. O trăsătură distinctivă a acesteia este prioritatea textului poetic, al cărui conținut și formă influențează alegerea mijloacelor de exprimare muzicală în ambele partide – vocală și pianistică. Muzica nu doar exprimă textul pe plan sonor, ci transmite farmecul deosebit al structurii sale lingvistice și îi dezvăluie subtextul de profunzime.

Mélodie se distinge și prin rolul esențial pe care îl are în cadrul acesteia interacțiunea specifică între voce și pian: linia vocală a stilului recitativ imită vorbirea colocvială – narativă, interogativă sau exclamativă; partea instrumentală conține însă adesea principalul material intonațional-tematic, formând un tip de textură caracteristică structurilor figurative date, determinând structurarea dramaturgiei tonal-armonice și etalând uneori efectul unei sonorități orchestrale. În partida pianului sunt dezvăluite diversele calități ale reprezentărilor sonore, se formează imaginile peisajului și sunt transmise cu subtilitate nuanțe psihologice ce adâncesc conținutul artistic al lucrărilor. Ca rezultat, vocea și pianul formează o unitate indisolubilă: separate una de cealaltă, își diminuează conținutul și își pierd complet proprietățile specifice fenomenului artistic viu – un principiu care a fost întruchipat în mod evocator în ciclurile vocale ale lui M. Ravel.

3. Studiul ciclurilor vocale pentru voce și pian ale lui M. Ravel a determinat constatarea despre legătura profundă dintre caracterul timbral al acompaniamentului și inovația de gen a compozitorului. Dorința de a implementa proprietățile acustice ale instrumentelor orchestrale și populare în textura pianului nu servește doar ca mijloc de realizare a unor imagini sonore sau ca

modalitate de recreare a coloritului național, ci apare aici ca factor semantic. Din această perspectivă, scriitura instrumentală extinde cadrul tradițional „intim” al muzicii camerale, demonstrând intenția autorului de a reînnoi radical și de a complica arhitectura genurilor vocale prin asimilarea unor noi posibilități de expresie.

4. Pornind de la teza despre importanța componentei verbale în muzica vocală a lui M. Ravel, cercetarea propune un principiu original de grupare a compozițiilor sale ciclice, în baza specificului acestora: toate ciclurile sunt împărțite în trei grupuri. Primul grup include lucrări axate pe prelucrarea folclorului diferitor popoare; al doilea grup include lucrări scrise pe texte poetice de autor; la cel de-al treilea grup este atribuit ciclul *Histoires naturelles*, bazat pe textele în proză ale lui J. Renard, fiind considerat un fenomen aparte, inclusiv pe plan conceptual, în moștenirea vocală de cameră a compozitorului.

5. O analiză a ciclurilor vocale folclorice ale lui M. Ravel (*Cinq mélodies populaires grecques*, *Chants populaires*, *Deux Mélodies Hébraïques*) determină concluzia că autorul păstrează în mod deliberat conturul autentic al melodiei populare, recurgând la citarea strictă. Această opțiune garantează autenticitatea etnografică a sferei intonațională și creează un colorit național aparte. Totuși, compozitorul depășește simpla fixare a folclorului: pe baza citatelor, el modelează o formă artistică completă, în care simplitatea primordială a unui cântec popular intră într-un dialog organic cu sistemul armonic și textural rafinat al acompaniamentului autorului.

Atenția excepțională a compozitorului față de natura de intonațional-vorbită a textului poetic și plasticitatea componentei verbale a acestor lucrări se manifestă prin faptul că partida pianului, de o expresivitate discretă, este menită să accentueze nuanțele semantice și intonaționale ale poeziei. Predominanța unei texturi acordice simple contribuie la identificarea organizării tonale și a structurii ritmice a discursului muzical. Factorii integratori care organizează cântecele populare în cicluri de suite sunt: natura mononațională a surselor primare, conturul distinct al melodiilor vocale și uniformitatea stilistică a scriiturii pentru pian a autorului.

O analiză comparativă a unor trei interpretări ale celor *Cinq mélodies populaires grecques*, *Chants populaires* și *Deux Mélodies Hébraïques* dezvăluie un spectru semnificativ de tratări interpretative ale acestora. Fiecare tratare reflectă înțelegerea individualizată a stilului compozitorului de către cântăreț și pianist. În același timp, realizarea ideii compozitorului este condiționată în mod direct de particularitățile vocale ale fiecărui interpret. Având în vedere pregătirea tehnică și diapazonul vocii, este ales profilul tonal al compoziției, tempoul și parametrii

agogici, fapt ce implică ulterior și particularitățile abordării partidei instrumentale: pianistul, în conformitate cu specificul vocii solistului, ajustează cu abilitate caracterul emiterii sunetului, optând pentru un tușeu instrumental adecvat, pentru a obține echilibrul timbral scontat.

6. Crearea ciclurilor vocale ale lui M. Ravel pe texte poetice de autor a fost determinată de impulsuri creatoare diverse. *Epigrammes de Clément Marot* au integrat două piese scrise în perioade diferite, recreând atmosfera rafinată a liricii renascentiste de curte datorită afinităților de conținut și stil. Ciclul *Don Quichotte à Dulcinée* pe versurile lui P. Morand denotă o geneză cu totul diferită, fiind scris la comandă și reprezentând un fragment dintr-o lucrare cinematografică destinată unei anumite voci. În cadrul ciclului are loc o dezvoltare dialectică a *mélodie* franceze prin mijloacele folclorului spaniol: acompaniamentul la pian nu doar imită sunetul instrumentelor naționale (chitară, castaniete), ci asimilează profund și formulele ritmice ale *jotei*, *zortzico* și *guajira*.

Ambele lucrări ciclice bazate pe texte poetice de autor sunt scrise pentru voce de bariton, întrucât narațiunea se desfășoară din numele unui bărbat. Ele conțin o pereche de personaje tipice pentru tradiția poetică – un gentleman și frumoasa lui doamnă. Pe plan comparativ, în ciclurile vocale bazate pe adaptări folclorice compozitorul s-a bazat pe o melodie „gata scrisă”, iar în cazul ciclurilor vocale pe versuri de autor, sarcina componistică s-a referit la crearea unei linii vocale corelate în mod organic atât cu conținutul, cât și cu structura textului poetic. Acompaniamentul instrumental este conceput pentru a completa imaginea artistică.

Analiza comparativă a unui șir de interpretări ale ciclurilor vocale *Epigrammes de Clément Marot* și *Don Quichotte à Dulcinée* a demonstrat, ca și în ciclurile de teme folclorice, prezența unei game largi de tratări – de la unele mai camerale la altele strălucitoare, concertistice. Varietatea tratărilor interpretative confirmă caracterul lor artistic plurivalent și valoarea acestora, ca material pentru cele mai neobișnuite realizări interpretative.

7. Specificul ciclului *Histoires naturelles* a condiționat probarea sa ca fenomen excepțional în arta vocală de cameră franceză de la începutul secolului XX. Abordarea unui text în proză semnat de J. Renard a determinat natura complexă a componentei verbale, care combină trăsăturile prozei, versului liber, ale genurilor de fabulă și eseu satiric. În absența conexiunilor intonaționale și tematice directe între piese, integritatea arhitectonică a opusului este asigurată de aspectul stilistic general. Drept factor integrator, în acest caz, apare metoda unificată de tratare a textului literar, prin analogie cu un relief vocal și utilizarea unor procedee texturale constante. Compozitorul conferă partidei pianului o autonomie, comparabilă cu rolul acestui instrument într-o formă solistică, iar

importanța sa în constituirea arhitectonicii se manifestă prin valorificarea ingenioasă a mijloacelor armonice și texturale.

8. În procesul de studiere a fenomenului de *mélodie* franceză în general și a ciclurilor vocale ale lui M. Ravel în special, putem concluziona că pentru o imersiune deplină în atmosfera lor artistică și elaborarea propriei tratări interpretative, este deosebit de importantă cunoașterea aprofundată a limbii franceze de către interpreți – atât de către vocaliști, cât și de pianiști. Cântăreții au nevoie de abilități lingvistice nu doar pentru pronunțarea fonetică corectă a textului poetic, ci și pentru o înțelegere mai profundă a intenției autorului, deoarece țesătura muzicală din *mélodie* este strâns legată de dezvoltarea gândirii poetice și acționează adesea ca un exponent direct al acesteia. Și pentru pianiști este foarte importantă înțelegerea precisă a sensului fiecărui cuvânt. Spre deosebire de percepția doar a conținutului semantic general al frazei, această abordare permite realizarea adecvată a conceptului lucrării, deoarece în ciclurile vocale ale lui M. Ravel sunetul, textura și trăsăturile dinamice ale acompaniamentului sunt adesea accentuate de cuvinte-cheie și imagini. Pe lângă aceasta, deosebit de utile pentru interpreți este audierea unor variate abordări interpretative în înregistrări cu artiști celebri, întrucât acest fapt le-ar permite să-și dezvolte și să-și argumenteze propria viziune artistică.

RECOMANDĂRI

- extinderea continuă a instrumentarului analitic pentru studiul unor paliere înrudite ale repertoriului vocal de cameră universal și național;
- aprofundarea bazei metodologice prin dezvoltarea unui dialog creativ între teoria muzicologică și practica interpretativă;
- transformarea concluziilor obținute în manuale pentru vocaliști și pianiști-maeștri de concert, pentru însușirea stilisticii specifice *mélodie* franceze;
- continuarea studiului comparativ al ciclurilor lui M. Ravel din perspectiva evoluției limbajului muzical, a trăsăturilor structurale ale texturii și a specificului lucrului cu textul poetic;
- popularizarea patrimoniului cameral al lui M. Ravel prin integrarea lucrărilor sale în spațiul concertistic actual;

- aprobarea și implementarea rezultatelor cercetării în programele disciplinelor de specialitate (*Repertoriu cameral, Măiestrie de concert, Canto, Istoria artei de interpretare, Practica măiestriei de concert*);

- organizarea unei serii de masterclass-uri și coaching pe baza AMTAP, cu implicarea unor experți de top în domeniul repertoriului francez pentru a consolida tradițiile interpretative;

- inițierea proiectelor de parteneriat internațional pentru schimbul de experiență în domeniul interpretării muzicii vocale a lui M. Ravel și a contemporanilor săi.

BIBLIOGRAFIE

În limba rusă:

1. АДЛЕР С., КОЛЕР К., ЭЙЗЕНШТЕЙН Дж., КОЭН Ф. *Каддиш*. В: <https://www.jewishencyclopedia.com/articles/9110-kaddish> [accesat: 03.23.26].
2. АКСЕНОВ, В. Связь музыкального фольклора и композиторского творчества (теоретический аспект). В: Молдавский музыкальный фольклор и его претворение в композиторском творчестве. Кишинев: Штиинца, 1990, с. 136–158. ISBN 5-376-00739-1.
3. АЛЬШВАНГ, А. *Произведения К. Дебюсси и М. Равеля*. Москва: Музгиз, 1963. 176 с.
4. *Анализ вокальных произведений*. Сост. Коловский, О. Ленинград: Музыка, 1988. 352 с.
5. БАСС, В. Претворение фольклорных и танцевальных прообразов в испанской рапсодии Мориса Равеля. В: *Вестник музыкальной науки* №4, том 10, 2022, с. 91–107.
6. БАСС, В. Танцевальность как один из стилеобразующих факторов в творчестве Мориса Равеля. В: *Вестник Красноярского государственного университета*. Красноярск: Красноярская государственная академия музыки и театра, 2006, № 3/2, с. 239–243.
7. ВАСИНА-ГРОССМАН, В. *Музыка и поэтическое слово*, ч. I. Москва: Музыка, 1972. 150 с.
8. ВАСИНА-ГРОССМАН, В. *Музыка и поэтическое слово*, ч. 2–3. Москва: Музыка, 1976. 366 с.
9. ГРИНЕС, О. К вопросу об интерпретации «вечного образа»: *Три песни Дон-Кихота Дульсинее М. Равеля*. В: *Актуальные проблемы высшего музыкального образования*, 2018, № 4 (50), с. 63–70.
10. ЖАРКОВА, В. *Прогулка в музыкальном мире Мориса Равеля*. Киев: Автограф, 2009. 527 с.
11. ЖАРКОВА В. Об особенностях интерпретации поэзии Стефана Малларме в раннем вокальном творчестве Мориса Равеля. В: *Музичне мистецтво*, вип. 6. Донецьк: Юго-Восток, Лтд, 2006, с. 32–42.
12. ЖЕРАР, М. ШАЛЮ, Р. *Равель в зеркале своих писем*. Ленинград: Музыка, 1988. 248 с.
13. ЖУРДАН-МОРАНЖ, Э. *Равель о Равеле*. Исполнительское искусство зарубежных стран, вып. 3. Москва: Музыка, 1967. 228 с.
14. КАТАЛА, Ж. Размышление о Равеле. *Советская музыка* 1955, №7, с. 51–59.
15. КРЕЙН, Ю. *Симфонические произведения Мориса Равеля*. Москва: Москва, 1962. 225 с.
16. КОРНИЕНКО, Е. Об особенностях претворения французской речи в вокальных миниатюрах композиторов Франции рубежа XIX–XX веков. В: *Известия Самарского научного центра Российской академии наук*. №2(3), том 13, 2011, с. 737–740.
17. КОРНИЕНКО, Е. Художественный мир камерно-вокальных произведений М. Равеля. В: *Проблемы музыкальной науки / Music Scholarship*, 2007, №1, с. 213–225.
18. КОРНИЕНКО, Е. *Национальная картина мира в камерно-вокальной музыке французских композиторов рубежа XIX–XX веков*. Автореф. дис. канд. иск. Саратов, 2011. 22 с.
19. КОРНИЕНКО, Е. Трактовка інструментальної партії в камерно-вокальних сочинениях М. Равеля. В: *Проблеми ансамблевого исполнительства*. Екатеринбург: Уральская государственная консерватория имени М.П. Мусоргского. 2007, с. 92–106.

20. МАРТЫНОВ, И *Морис Равель*. Москва: Музыка, 1979. 336 с.
21. МАЗЕЛЬ, Л. *Строение музыкальных произведений*. Москва: Музыка, 1979. 536 с.
22. МУР, Дж. *Певец и аккомпаниатор*, Москва: Радуга, 1987. 432 с.
23. МОСИН, И. *Творческая работа в концертмейстерском классе*. Санкт-Петербург, Москва, Краснодар: Лань, Планета музыки, 2018, 112 с.
24. НЕСТЬЕВ, И. Музыкальная культура на рубеже веков. В: *Музыка XX века*. Ч.1 (1890–1917), кн. 1, с. 11–94.
25. САБАНЕЕВ, Л. *Морис Равель*. Москва: Художественная печать, 1924. 28 с.
26. СМИРНОВ, В. *Морис Равель и его творчество*. Ленинград: Музыка, 1981. 221 с.
27. ФИЛЕНКО, Г. *Французская музыка первой половины XX века*. Ленинград: Музыка, 1983. 231 с.
28. ЦЫПИН, Г. *Морис Равель*. Москва: Музгиз, 1959. 135 с.
29. ШНЕЕРСОН Г. *Французская музыка XX века*. Москва: Музыка, 1970, 576с.

În limba română:

30. ALEXANDRESCU, R. Maurice Ravel. București: Editura muzicală a Uniunii Compozitorilor din R.P.R., 1964. 159 p.
31. ȘERBAN-PĂRĂU, O. Larousse – Dicționar de mari muzicieni (traducere). București: Univers enciclopedic, 2000. 539 p.
32. ȘTEFĂNESCU, I. *O istorie a muzicii unuversale, vol. III*. București: Editura Fundației Culturale Române, 1998. 609 p. ISBN 973-9155-54-5, ISBN 973-577-153-5.

În limba franceză:

33. BELTRANDO-PATIER, M.-C. *Guide de la mélodie et du lied*. Paris: Fayard, 1994. 916 p.
34. CORNEJO, M. (red.) *Maurice Ravel. L'intégrale: Correspondance (1895-1937), écrits et entretiens, édition établie, présentée et annotée par Manuel Cornejo*. Paris: Le Passeur Éditeur, 2018. 1840 p.
35. GALANIS, D., MOREAU LUC-ALBERT, WILD, R. *Maurice Ravel par quelques-uns de ses familiers*. Paris: Ed. Du Tambourinaire, 1939. 186 p.
36. MARNAT, M. *Maurice Ravel*. Paris: Fayard, 1995. 828 p.
37. ZWANG, G. *Mémoires d'une chanteuse française. La vie et les amours de Madeleine Grey (1896-1979)*. Paris: L'Harmattan, 2008. 300 p.

În limba engleză:

38. BERNAC, P. *Francis Poulenc: The Man and his Songs*. UK: Kahn & Averill; 2nd edition, 2002. 240 p.
39. BERNAC, P. *The Interpretation of French Song*. New-York: W. W. Norton & Company, 1978. 352 p.
40. JOHNSON, G., STOKES, R. *A French Song Companion*. Oxford: Oxford University Press, 2002. 568 p.
41. ZANK, S. *Maurice Ravel: a guide to research*. New York and London: Routledge, 2005. 413 p.
42. ZANK, S. *Irony and Sound: the Music of Maurice Ravel*. Rochester: University of Rochester Press, 2009. 434 p.

COMPONENTA PRACTICĂ A TEZEI
(PROGRAMELE RECITALURILOR SUSȚINUTE DE AUTOARE)

RECITAL Nr. 1

Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice,

Sala mare, Blocul 2

2 decembrie 2024

1. G. Fauré, *Cygne sur l'eau* din *Mirages*, Op. 113, No. 1
2. G. Fauré, *Les Berceaux*, Op. 23, No. 1
3. G. Fauré, *Mandoline* din *Cinq Mélodies de Venise*, Op. 58, No. 1
4. G. Fauré, *Clair de lune*, Op. 46, No. 2
5. G. Fauré, *Élégie* pentru violoncel și pian, Op. 24 (do minor)
6. M. Ravel, *Deux épigrammes de Clément Marot*:
 - *D'Anne qui me jecta de la neige*, M. 21
 - *D'Anne jouant l'espinette*, M. 10
7. M. Ravel, *Ballade de la reine morte d'aimer*, M. 4
8. M. Ravel, *Manteau de fleurs*, M. 39
9. M. Ravel, *Rêves*, M. 79
10. F. Poulenc, *Chansons gaillardes*, FP 42:
 - La Maîtresse volage*
 - Chanson à boire*
 - Madrigal*
 - Invocation aux Parques*
 - Couplets bachiques*
 - L'Offrande*
 - Sérénade*
 - La Belle jeunesse*

În concert participă:

Natalia Moscovciuc (soprano)

Gheorghe Severin (bass-bariton)

Dmitri Popușoi (violoncel)

RECITAL Nr. 2

Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice,

Sala mare, Blocul 2

30 iunie 2025

1. M. Ravel, *Cinq mélodies populaires grecques*:

- *Chanson de la mariée*, A. 9
- *Là-bas, vers l'église*, A. 10
- *Quel galant m'est comparable*, A. 4
- *Chanson des cueilleuses de lentisques*, A. 5
- *Tout gai!*, A. 11
- 2. M. Ravel, *Chants populaires*, A. 17:
 - *Chanson espagnole*
 - *Chanson française*
 - *Chanson italienne*
 - *Chanson hébraïque*
- 3. M. Ravel, *Deux mélodies hébraïques*, A. 22:
 - *Kaddisch*
 - *L'Énigme éternelle*
- 4. M. Ravel, *Vocalise-étude en forme de habanera*, M. 51
- 5. M. Ravel, *Les grands vents venus d'outre-mer*, M. 48
- 6. C. Debussy, *La mer est plus belle que les cathédrales*, L. 81
- 7. C. Debussy, *Romance*, L. 79
- 8. E. Chausson, *Le Temps des lilas*, Op. 19
- 9. F. Poulenc, *Vers le sud* din *Calligrammes*, FP 140
- 10. F. Poulenc, *C'est le joli printemps* din *Chansons villageoises*, FP 65
- 11. F. Poulenc, *Les Chemins de l'amour*, FP 106

În concert participă:

Natalia Moscovciuc (soprano)

Gheorghe Severin (bas-bariton)

Anastasia Slobodianiuc (soprano)

RECITAL Nr. 3

Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice,
Sala mare, Blocul 2

1 decembrie 2025

1. M. Ravel, *Histoires naturelles*, M. 50:
 - *Le Paon*
 - *Le Grillon*
 - *Le Cygne*
 - *Le Martin-pêcheur*
 - *La Pintade*
2. M. Ravel, *Ma mère l'Oye*, M. 60
3. M. Ravel, *La Valse*, M. 72

În concert participă:

Gheorghe Severin (bass-bariton)

Serghei Constantinov (pian)

LISTA PUBLICAȚIILOR LA TEMA TEZEI

2. Articole în reviste științifice

2.3. în reviste din Registrul Național al revistelor de profil (cu indicarea categoriei):

1. **Crasnova-Severin, E.** *Don Quichotte à Dulcinée* de M. Ravel: potențialul interpretativ al tratării textului autorului. În: *AKADEMOS*. Revistă de știință, inovare, cultură și artă, **categoria B**. Nr. 1 (80), 2026. Chișinău: Academia de științe a Moldovei, imprimat la Blitz Poligraf SRL, 2026, p.181–188. ISSN 1857-0461. E-ISSN 2587-3687.

<https://akademos.asm.md/index.php/akademos/ro/article/view/317/414>

2. **Краснова-Северин, Е.** Вокальный цикл М. Равеля *Пять греческих народных мелодий*: исполнительский потенциал трактовки авторского текста. В: *STUDIUL ARTELOR ȘI CULTUROLOGIE: ISTORIE, TEORIE, PRACTICĂ*. № 2 (47), 2024. Chișinău: Notograf Prim, 2024, c. 56-62. Revista științifică, **tipul B**. ISSN 2345-1408.

https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/56-62_37.pdf

3. **Краснова-Северин, Е.** *Chants populaires* М. Равеля: образец композиторской работы с народными мелодиями и исполнительские возможности их интерпретации. В: *STUDIUL ARTELOR ȘI CULTUROLOGIE: ISTORIE, TEORIE, PRACTICĂ*. Chișinău, Notograf Prim, 2026, № 1 (50), c. 103–110. Revista științifică, **tipul B**. ISSN 2345-1408.

[https://revista.amtap.md/wp-](https://revista.amtap.md/wp-content/files_mf/178688120615.CrasnovaSeverin_Chantspopulaires%D0%9C.%D0%A0%D0%B0%D0%B2%D0%B5%D0%BB%D1%8F.pdf)

[content/files_mf/178688120615.CrasnovaSeverin_Chantspopulaires%D0%9C.%D0%A0%D0%B0%D0%B2%D0%B5%D0%BB%D1%8F.pdf](https://revista.amtap.md/wp-content/files_mf/178688120615.CrasnovaSeverin_Chantspopulaires%D0%9C.%D0%A0%D0%B0%D0%B2%D0%B5%D0%BB%D1%8F.pdf)

3. Articole în lucrările conferințelor și altor manifestări științifice

3.2. culegeri de lucrări ale conferințelor internaționale:

4. **Краснова-Северин, Е.** Общая характеристика вокального цикла М. Равеля *Две эпиграммы Клемана Маро*. В: *Învățămintul artistic – dimensiuni culturale*: Conferința științifică internațională, 26 aprilie 2024. Chișinău: AMTAP, 2024, c. 76–84. ISBN 978-9975-176-05-7.

<https://amtap.md/assets/pdf/%C3%8Env%C4%83%C8%9B%C4%83m%C3%A2ntul%20artistic.%20-%20Dimensiuni%20culturale,%202024%20.pdf>

5. Краснова-Северин, Е. *Еврейские песни* М. Равеля для голоса и фортепиано в современной концертно-исполнительской практике. В: *Învăţământul artistic – dimensiuni culturale*, conferinţa ştiinţifică internaţională, 2-3 aprilie 2026. Chişinău, AMTAP, 2026, с. 301–311. ISBN 978-9975-176-29-3.

[https://amtap.md/assets/pdf/%C3%8Env%C4%83%C8%9B%C4%83m%C3%A2ntul%20artistic%20-%20dimensiuni%20culturale.%20Conferin%C8%9Ba%202026pdf%20\(1\).pdf](https://amtap.md/assets/pdf/%C3%8Env%C4%83%C8%9B%C4%83m%C3%A2ntul%20artistic%20-%20dimensiuni%20culturale.%20Conferin%C8%9Ba%202026pdf%20(1).pdf)

3.4. culegeri de lucrări ale conferinţelor naţionale în republică:

6. Краснова-Северин, Е. Вокальные циклы М. Равеля в творческом наследии композитора. В: *Cultura şi arta: cercetare, valoficare, promovare: Materialele conferinţei ştiinţifice naţionale a doctoranzilor şi conducătorilor de doctorat, 8 decembrie 2023*. Chişinău: AMTAP, 2024, с. 36-43. ISBN 978-9975-176-04-0.

<https://amtap.md/assets/pdf/Cultura%20%C8%99i%20arta.%20%20Materialele%20conferin%C8%9Bei%20doctoranzilor.pdf>

7. Краснова-Северин, Е. *Пять греческих народных мелодий* М. Равеля: единство вокального цикла. В: *Cultura şi arta: cercetare, valoficare, promovare: Materialele conferinţei ştiinţifice naţionale a doctoranzilor şi conducătorilor de doctorat, 6 decembrie 2024*. Chişinău: AMTAP, 2025, с. 22-30. ISBN 978-9975-176-06-4 (PDF).

<https://amtap.md/assets/pdf/CULTURA%20%C8%98I%20ARTA.%20CERCETARE,%20VALORIFICARE,%20PROMOVARE.%20CONFERIN%C8%9AA%20DOCTORANZILOR,%202024.pdf>

3.5. culegeri de lucrări ale conferinţelor cu participare internaţională din străinătate:

8. Краснова-Северин, Е. Содержательный аспект анализа романа А. Дюпарка *Приглашение к путешествию*: варианты исполнительского прочтения. В: *ДИАЛОГИ О КУЛЬТУРЕ И ИСКУССТВЕ*. Материалы XIII Всероссийской научно-практической конференции (с международным участием). Пермь, 2023, с. 468-474. ISBN 978-5-91201-446-8.

ADNOTARE

Crasnova-Severin Ecaterina. Potențialul expresiv al partidei de pian în ciclurile vocale ale lui M. Ravel. Teză pentru obținerea titlului științific de doctor în arte în domeniul 021.5 – Artă muzicală, Program de doctorat – Muzicologie (653.01), doctorat profesional, Chișinău, 2026.

Structura tezei: cercetarea teoretică: introducere, patru capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografia ce include 156 de titluri, 3 anexe; 101 pagini ale textului analitic, 30 pagini de anexe. **Componenta artistică:** trei programe de concert, înregistrate pe suport USB.

Cuvinte-cheie: Maurice Ravel, partida vocală, ciclu vocal, ansamblu vocal de cameră, *mélodie*, cântec popular, text poetic, partida pianului.

Domeniul de studiu: muzica vocală de cameră franceză.

Scopul și obiectivele lucrării. Scopul cercetării constă în investigarea potențialului expresiv al partidei de pian și a rolului acesteia în realizarea concepției artistice a ciclurilor vocale de M. Ravel, în baza analizei textului muzical și a versiunilor interpretative.

Obiectivele investigației: a analiza principalele trăsături ale conținutului, formei și limbajului muzical al ciclurilor vocale de cameră *Epigrammes de Clément Marot*; *Cinq mélodies populaires grecques*; *Histoires naturelles*; *Chants populaires*; *Deux Mélodies Hébraïques* și *Don Quichotte à Dulcinée* de M. Ravel; a caracteriza rolul acompaniamentului pianistic în vederea elaborării unei versiuni interpretative relevante a acestor cicluri; a dezvălui particularitățile specifice texturii partidei pianistice; a releva și sistematiza cele mai importante probleme care apar în procesul interpretării artistice a lucrărilor selectate; a compara versiunile interpretative reprezentative ale lucrărilor date; a fundamenta recomandări practice pentru depășirea dificultăților artistice și tehnice întâmpinate în procesul de realizare interpretativă a ciclurilor vocale analizate.

Noutatea și originalitatea științifică a tezei sunt determinate de abordarea complexă a obiectului cercetării, care îmbină practica interpretativă cu investigarea teoretică. Pentru prima dată în muzicologia națională se realizează analiza ciclurilor vocale ale lui M. Ravel în contextul cultural-istoric de la sfârșitul secolului XIX – începutul secolului XX, în contextul tradițiilor artei interpretative contemporane.

Noutatea și originalitatea conceptului artistic al tezei se evidențiază prin concertele în care au fost demonstrate noi abordări și concepții interpretative ale unor lucrări vocale de cameră ale compozitorilor francezi, prezentate mai rar sau cântate în premieră în Republica Moldova.

Valoarea aplicativă a tezei constă în posibilitatea utilizării rezultatelor cercetării în cadrul cursurilor universitare, cum ar fi: *Măiestrie de concert*, *Canto*, *Lied*, *Istoria muzicii universale*, *Practica pedagogică*, *Practica de corepetiție*. Ele pot fi, de asemenea, valoroase pentru interpreți în pregătirea concertelor, programelor de concurs, în studiile individuale și activitatea pedagogică profesională.

Implementarea rezultatelor științifice. Validarea practică a fost realizată în cadrul a trei concerte susținute în Sala Mare a AMTAP. Rezultatele cercetării sunt reflectate în 8 publicații în reviste științifice și culegeri de articole științifice, precum și prezentate la 6 conferințe științifice naționale și internaționale din Moldova, România și Rusia.

ANNOTATION

Crasnova-Severin Ecaterina. The Expressive Potential of the Piano Part in Maurice Ravel's Vocal Cycles. Thesis for the degree of Doctor of Arts in the field of 021.5 – Music, PhD program – Musicology (653.01), Professional Doctorate, Chişinău, 2026.

Thesis structure: theoretical research: Introduction, four chapters, General Conclusions and Recommendations, a bibliography comprising 156 titles, and three appendices; 101 pages of analytical text and 30 pages of appendices. **Artistic component:** three concert programmes recorded on USB media.

Keywords: Maurice Ravel, vocal part, vocal cycle, chamber vocal ensemble, *mélodie*, folk song, poetic text, piano part.

Field of study: French chamber vocal music.

Purpose and objectives of the thesis. The aim of the research is to investigate the expressive potential of the piano part and its role in conveying the artistic conception of M. Ravel's vocal cycles, based on an analysis of the musical text and performance interpretations.

The objectives of the study are: to analyse the principal features of the content, form, and musical language of Ravel's chamber vocal cycles *Épigrammes de Clément Marot*, *Cinq mélodies populaires grecques*, *Histoires naturelles*, *Chants populaires*, *Deux mélodies hébraïques*, and *Don Quichotte à Dulcinée*; to characterise the role of the piano accompaniment with a view to developing a convincing interpretation of these cycles; to reveal the distinctive textural features of the piano part; to identify and systematise the most significant challenges arising in the artistic interpretation of the selected works; to compare representative performance interpretations of these works; and to substantiate practical recommendations for overcoming the artistic and technical difficulties encountered in the performance of the vocal cycles under consideration.

The scholarly novelty and originality of the thesis lie in the comprehensive approach to the research subject, combining performance practice with theoretical investigation. For the first time in Moldovan musicology, M. Ravel's vocal cycles are analysed within the cultural and historical context of the late nineteenth and early twentieth centuries and from the perspective of contemporary performance traditions.

The novelty and originality of the artistic conception of the thesis are demonstrated through concerts in which new performance approaches and interpretations of chamber vocal works by French composers were presented in artistic practice, including works rarely performed or presented for the first time in the Republic of Moldova.

The practical applicability of the thesis lies in the possibility of using the research findings in university courses such as *Accompaniment Studies*, *Solo Singing*, *Chamber Singing*, *History of Western Music*, *Pedagogical Practice*, and *Accompaniment Practice*. The findings may also be valuable to performers in preparing concert and competition programmes, as well as in individual study and professional teaching practice.

Implementation of the research results. The practical validation was carried out during three concerts held in the Great Hall of AMTAP. The research results are reflected in 8 publications in scientific journals and collections of scientific articles, and were also presented at 6 national and international scientific conferences in Moldova, Romania and Russia.

Declarația privind asumarea răspunderii

Subsemnata Crasnova-Severin Ecaterina, declar pe răspundere personală că materialele prezentate în teza de doctorat sunt rezultatul propriilor cercetări și realizări științifice. Conștientizez că, în caz contrar, urmează să suport consecințele în conformitate cu legislația în vigoare.

Crasnova-Severin Ecaterina

Semnătura

CRASNOVA-SEVERIN ECATERINA

POTENȚIALUL EXPRESIV AL PARTIDEI DE PIAN
ÎN CICLURILE VOCALE ALE LUI M. RAVEL

REZUMATUL TEZEI DE DOCTOR ÎN ARTE

DOMENIUL DE STUDII DOCTORALE 021.5 ARTA MUZICALĂ
PROGRAM DE DOCTORAT – MUZICOLOGIE (653.01)
DOCTORAT PROFESIONAL

CHIȘINĂU, 2026

Aprobat spre tipar: 12.10.2026 Hârtie ofset.
Tipar ofset. Coli de tipar.: 1,6

Formatul hârtiei 60x84 1/16 Tiraj 20 ex.
Comanda nr. 151

XEROX SERVICE
Str. Kogălniceanu 58,
Chișinău Republica Moldova, MD 2009